

De Wijerd

Stichting tot Behoud van de Veluwe Sprengen en Beken

Cultuurhistorie Vosbergenroute

Bekenstichting als beekeigenaar

Sint Jansbeek en De Witte Molen

Vrijwilligersgroep in Eerbeek

Verdwenen molenplaats in Norel

Natuur langs de Oude Beek

Contactpersonen op verkenning

De Tuin van Sjef

TUIN VAN SJEF

Beek met oase

Bovenloop, middenloop, benedenloop. Een gebruikelijke indeling bij grote rivieren. De verschillen tussen de drie stroomdelen zijn immers duidelijk. Bij beken daarentegen heeft een driedeling meestal weinig zin. Helemaal niet bij de meeste beken op de flanken van de Veluwe. Die zijn te kort om ze geografisch in 'mootjes' te hakken. Hoewel? Sommige Veluwestromen lenen zich er wel voor. Neem de Rozendaalsebeek in de gemeente Rheden. Weliswaar ook kort van stuk (5 à 6 kilometer) maar het is wel een beek met onderweg saillante verschillen. Markant genoeg in elk geval om toch te kunnen spreken van bovenloop, middenloop en benedenloop.

'Loop' maar even mee. De bovenloop van de beek wordt gekenmerkt door het bosrijke en druk bezochte *parklandgoed Rosendaal* met haar gelijknamige kasteel, met de bedriegertjes en andere waterpartijen, en met een mooie schelpengalerij. Hét kenmerk van de benedenloop vanuit het centrum van Velp naar de IJssel is juist haar onbekendheid. Logisch. De benedenloop is eerder een onderloop, het water stroomt goeddeels door een buis onder de grond.

Blijft over de middenloop van de beek. Hier zijn het de bebouwde kommen van Rozendaal en Velp die de beek karakteriseren. De her en der opgeleide beek zoekt zich hier onzichtbaar, stiekem haast, tussen de huizen door een weg naar beneden. Met onderweg, op de linkeroever, een kenmerkende bezienswaardigheid. Een hoogtepunt in de vorm van een klein maar fijn 'natuurreservaatje,' een oase van nog geen duizend vierkante meter, net als de beek verscholen: *de Tuin van Sjeff*. Wat een verschil met de 650.000 niet te missen vierkante meters van landgoed Rosendaal!

Eigenlijk de Tuin van *wijlen* Sjeff, want bioloog en beeldend kunstenaar Sjeff van der Molen, die er bijna 30 jaar lang ziel en zaligheid in legde, overleed in de zomer van 2014. Sindsdien worden vanuit het ruime woonhuis in de tuin van Sjeff vol overgave de honneurs waargenomen door zijn er nog wonende 'maatje' Truus Schennink.

De Wijerd sprak Truus (68) in dit hart van de Tuin. Om precies te zijn in de klassieke keuken van het karakteristieke pand dat vroeger onderdeel moet zijn geweest van de watermolen ter plekke. De waterval in de tuin herinnert nog aan die (papier)molen. De keuken in het huis grenst aan Sjeffs amper veranderde ruime woon- en werkkamer, een ruimte die door alle vensters uitzicht biedt op de tuin.

Aangeschoven aan de keukentafel is ook amfibie- en reptielkenner Ronald de Boer (63). Ronald is lid van de beheergroep van de stichting die zich nu samen met Truus en vele vrijwilligers om de Tuin van Sjeff bekommert. Onderwerpen van gesprek: de tuin vol flora en fauna, de pogingen om de tuin via crowdfunding te handhaven, en de betekenis van het vele water in de tuin in het algemeen en van de waterbrengende Rozendaalse Beek in het bijzonder.

Wil je de Tuin van Sjeff kort en bondig beschrijven, dan weet je haast niet waar te beginnen. Zo divers is de hof. Zo veel is er te zien, te horen, te voelen en te ruiken. Leentjebuur speelt schrijver dezes daarom graag bij de *Stichting Oase* die van de Tuin van Sjeff één van haar voorbeeldprojecten wil maken. Logisch, want Oase is naar eigen zeggen een beweging van 'gedreven mensen' die overal in Nederland en Vlaanderen '*kleinschalige tuinen, parken en plantsoenen op het raakvlak van natuur, cultuur en kunst*' helpt floreren. Welnu, dan is de beweging in de Tuin van Sjeff aan het goede adres (Boulevard 33a). Want de grondlegger en naamgever van de tuin heeft, aldus Oase, van zijn droog/nat, zon/schaduw en kalkarme/kalkrijke tuin met niveauverschillen, puinhellingen, stapelmuren en diverse vijvers kansen geschapen voor liefst 420, meest inheemse soorten planten en ruim 100 diersoorten.

gerande oeverspin

In de tuin groeien volgens Truus bijzonderheden als moeraswolfsmelk, koningsvaren, tongvaren, wateraardbei, knolsteenbreek, kruidvlier, bonte paardenstaart, rietorchis en ruim 80 soorten bomen, struiken en klimmers.

Daartoe behoren nogal wat planten en dieren die elders in ons land (zeer) zeldzaam zijn, maar die zich bij Sjef handhaven én voortplanten. En wat Oase ook belangrijk vindt: bezoekers, journalisten en studenten (en De Wijerd) weten de tuin te vinden. Ze kunnen er óf op afspraak terecht voor excursies óf onaangekondigd tijdens de 3 à 4 keer per

maand open dagen in voorjaar, zomer en najaar. Voor verscheidene opleidingen is de tuin een leerobject. Studenten en anderen kunnen er soortenkennis opdoen, maar de tuin laat 'vooral ook zien hoe je kunt inspelen op wat de natuur zelf biedt, hoe je maatregelen neemt voor speciale plant- en diergroepen.'

Ook Truus en Ronald wijzen vol trots op de vele al dan niet beschermde (rode lijst) diersoorten. Qua dieren is de gerande oeverspin misschien wel dé blikvanger, maar de waterrijke tuin biedt ook ruimte aan 25 soorten huisjesslakken, aan 17 soorten libellen waaronder de weidebeekjuffer, aan 20 soorten dagvlinders en aan nachtvlinders, aan diverse soorten schaatsenrijders en bootsmannetjes, en voorts aan groene en bruine kikkers, aan padden, aan watersalamanders, en aan enkele soorten vissen. Ook de ringslang wordt in de tuin gezien. Net als de ijsvogel en vele andere vogels, die je in een bebouwde omgeving niet meteen zou verwachten. En dan zijn er ook nog talrijke kleine knaagdieren, egels en kleine roofdieren.

En 'stiekem' dromen Truus en Ronald van de terugkeer in de tuin van de in Nederland bijna uitgestorven Europese rivierkreeft. De soort leefde nog in de beek bij de komst van Sjef. En 'floereerde' daarna zelfs doordat Sjef met dakpannen schuilgelegenheid creëerde. Maar de natuur is hard. De rivierkreeft verdween kort na de eeuwwisseling uit de beek en de tuin door onder meer kreeftenpest.

Ook qua plantenrijkdom voldoet de tuin volgens Truus en Ronald ruimschoots aan wat Sjef voor ogen had.

- *Ecologische voorwaarden scheppen die een grote soorten-schakering mogelijk maken.*
- *Een omgeving creëren die mensen als inspirerend, leerzaam en heilzaam ervaren.*

In de tuin zijn kansen geschapen voor liefst 420 soorten planten en ruim 100 diersoorten.

De flora dus, Truus gaat er eens goed voor zitten, een spiekbrieftje bij de hand. In de tuin groeien volgens haar bijzonderheden als moeraswolfsmelk, koningsvaren, tongvaren ("de grootste populatie in Gelderland"), wateraardbei, knolsteenbreek, kruidvlier, bonte paardenstaart, rietorchis. Te veel om op te noemen eigenlijk. En vergeet ook niet de ruim 80 soorten bomen, struiken en klimmers aan weerszijden van de smalle slingerpaden door de tuin. Dé blikvangers in dit verband: enkele grote struiken jeneverbes, die hoog boven de grote vijver (doorsnee 14 meter) uit torenen. Uren kunnen Truus en Ronald hierover doorpraten, zoveel is direct duidelijk, maar ze beseffen dat er volgens afspraak nog andere onderwerpen ter tafel zouden komen. De niet onbelangrijke kwestie van het voortbestaan van de Tuin van Sjef bijvoorbeeld.

De gemeente heeft als langjarig eigenaar van de woning en de grond, Sjef en diens tuin volgens Truus meer dan alleen maar 'gedoogd.' Vanuit het gemeentehuis is Sjef zelfs "altijd een beschermende hand" geboden. Maar die goedwillendheid loopt op zijn eind. Dat wil zeggen: ook de gemeente Rheden moet in krappe tijden de eindjes aan elkaar knopen. En acht het, nu Sjef is gestorven, tijd om het onroerend goed te verkopen. Geschatte opbrengst: € 300.000,-

Truus Schennink (rechts) en Ronald de Boer (links) aan de keukentafel.

Nieuw op onze website:

Sprengen en beken in Apeldoorn

Lees het op www.sprengenbeken.nl

Overzicht grote vijver met woonhuis.

Daar sta je dan als achtergebleven huurster (Truus) en als groep mensen (stichting, vrijwilligers, donateurs) die de Tuin van Sjef in haar oude glorie willen laten voortbestaan.

Wat te doen? Het moderne antwoord luidde: crowdfunding.

Geld lenen bij particulieren, bedrijven, fondsen en andere organisaties om zelf de tuin en de woning te kunnen kopen. Aan toekomstplannen ontbreekt het niet. De *Stichting Tuin van Sjef* denkt erover om van het ruime pand in de tuin een kantoor- en vergadergelegenheid te maken (de redactie van *Oase* is geïnteresseerd!). Tevens zou er ruimte gecreëerd kunnen worden voor exposities, natuureducatie, lezingen en andersoortige ontmoetingen. Allemaal activiteiten die inkomsten genereren.

De gemeente voelt wel voor deze oplossing maar dan moet de stichting de benodigde drie ton wel voor eind 2015 hebben opgehoest - de deadline is al eens verschoven. Dat wordt nog aanpoten voor de Tuin van Sjef. Want bij de totstandkoming van dit artikel, eind oktober, begin november, was 'pas' twee ton toegezegd. Nog één ton te gaan dus. Truus: "Het wordt nog spannend. Wie weet is de gemeente bereid ons de rest van het benodigde geld te lenen. We trekken er hoe dan ook hard aan. Het draagvlak is groot. Zelfs bij onze directe burens. Nogal wat omwonenden hebben ook geld toegezegd."

groene kikker

Vooruitlopend op alle mogelijke ontwikkelingen moet de Tuin van Sjef intussen wel onderhouden worden. De boel mag "niet versloffen", waarschuwen Truus en Ronald zichzelf. Zo is het hard nodig om deze herfst en winter met een groep vrijwilligers bomen te snoeien en om de grote vijver uit te baggeren. De vijver slibt dicht. Er groeit te veel krabbescheer en kroos. Tweede "hoofdprioriteit" is een betere doorstroming van alle vijvers en stroompjes in de tuin. Waarmee als vanzelf het thema water uit de Rozendaalse beek op tafel ligt. Ook al een belangrijk thema want "zonder water geen tuin. Het water is hier hét grote pluspunt," beamen Truus en Ronald. Bovendien: "Sjef had sowieso veel affiniteit met water. Planten en dieren in en bij water vormden de rode draad in zijn leven."

Kun je de Tuin van Sjef daarom een watertuin noemen? Een waterrijke heemtuin wellicht? Truus schudt ontkennend het hoofd. Zo zou ze de tuin niet willen typeren. Maar hoe dan wel? Na enig nadenken concludeert ze vastberaden: "de Tuin van Sjef is een oevertuin." Een door de Rozendaalse beek gevoede oevertuin om precies te zijn.

De beek zelf behoort overigens niet tot de Tuin van Sjef. Waterschap Rijn en IJssel is de eigenaar en op papier dé instantie die de eind jaren negentig herstelde en opgeknapte beek 'bijhoudt'. Hoewel: het zijn volgens Truus toch vooral de mensen van de tuinstichting die vanaf beide oevers de beek onderhouden. Wel scharrelen op de rechteroever af en toe onbekende mannen in waadpakken. Truus vermoedt mensen van of namens het waterschap, maar gesproken heeft ze deze mysteryguests zelden. Desondanks geen kwaad woord over het waterschap "al zou iets nauwer contact welkom zijn".

Terug naar het (stromend) water. Met de waterkwaliteit is, mede dankzij de grote schoonmaak door het waterschap destijds, helemaal niets mis, menen ze 'bij Sjef'. Integendeel. Kijk naar alle bijzondere planten in de tuin. Veel soorten

zijn het die louter gedijen bij ecologisch gezond tot zeer gezond water.

Nee, het is als gezegd de doorstroming van het water in de tuin, die zorgen baart. Die zorgen had Sjef van der Molen tijdens zijn leven al, die zorgen zijn er nu nog. Truus: "Het kan beter. We hebben het nu niet helemaal in de hand." Maar dat het goed komt, straalt het vroegere 'maatje' van Sjef uit. Haar vertrouwen in een goede afloop is groot.

Je hoort haar, Ronald en alle andere betrokkenen bijna denken: zo lang er ook middeelstrooms water door de Rozendaalse beek stroomt, zo lang floreert ook de Tuin van Sjef.

Najaarsschoonmaak grote vijver met o.a. Truus Schennink (links) en Ronald de Boer (midden).